

Αλλά Αλ- Ασουάνι, “Το μέγαρο Γιακουμπιάν”

Ίσες αποστάσεις μεταξύ Ανατολής και Δύσης

Σημειώσεις κράτησε η Κέλλυ Πάλλα

Επιμελήθηκε η Γεωργία Πούλου

1. Δημοσιευμένο το 2002 το μυθιστόρημα του Αλλά Αλ- Ασουάνι, “Το μέγαρο Γιακουμπιάν” αναφέρεται στην περίοδο, που ακολούθησε την ηγεσία του Νάσερ στην Αίγυπτο (υπήρξε πρόεδρος της από το 1956 μέχρι τον θάνατό του το 1970) και καταγράφει τις σημαντικές μεταβολές, οι οποίες συντελέστηκαν στην κοινωνία της, εστιάζοντας σε μια εξευρωπαϊσμένη γειτονιά του Καΐρου την εποχή του *πολέμου του Κόλπου* (1991).
2. Η πλοκή θυμίζει το “Δέκα” του Μ. Καραγάτση και την “Αυλή των θαυμάτων” του Ι. Καμπανέλλη (για τα ελληνικά λογοτεχνικά συμφραζόμενα) και τον “Πύργο στο Σιγκμαρίνγκεν” του Π. Ασουλίν (για τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά), όπου μια μικρή αρχιτεκτονική δομή αποτελεί μικρογραφία μιας ολόκληρης κοινωνίας σε μια δεδομένη ιστορική στιγμή.
3. Η ανάπτυξη του κτηρίου σε ορόφους ακολουθεί την οργάνωση της αφήγησης σε κεφάλαια με πορεία από τα κάτω προς τα πάνω. “Έτσι κάθε όροφος φιλοξενεί μία συγκεκριμένη κοινωνική τάξη, από τις ανώτερες δυτικοποιημένες (των μεγάλων

διαμερισμάτων) προς τις κατώτερες, παραδοσιακές μουσουλμανικές οικογένειες (στα κατάλληλα ανακαινισμένα παραπήγματα της σοφίτας).

4. Ο Ασουάνι, γόνος αστικής οικογένειας, ο οποίος έλαβε πανεπιστημιακή μόρφωση στο Κάιρο και την Αμερική, δημιούργησε έναν αφηγητή που κρατά ίσες αποστάσεις μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Έτσι οι ήρωές του ενσαρκώνουν όλους τους τύπους της αιγυπτιακής κοινωνίας: ο Ζάκι Μπέη φέρει τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της εποχής που προηγήθηκε της “επανάστασης” Νάσερ, η οποία ήταν προσανατολισμένη προς τον δυτικό τρόπο ζωής και τώρα πια ανήκει στο παρελθόν. Ο Καμάλ Αλ- Φούλι εκπροσωπεί τον τύπο του κομματάρχη (αυτός προέκυψε από τις μεταρρυθμίσεις και τη συνακόλουθη σήψη επί προεδρίας Νάσερ) και συνομιλεί με την αθέατη κορυφή της διεφθαρμένης πολιτικής ηγεσίας. Ο χατζή Αζάμ φωτογραφίζει την κατηγορία των ανερχόμενων πολιτικά εμπόρων, για τους οποίους η οικονομική δραστηριότητα αποτελεί μηχανισμό σταδιακού εξισλαμισμού της αιγυπτιακού πληθυσμού -τα καταστήματά του με είδη ρουχισμού αποτελούν *ξέπλυμα* μαύρου χρήματος από εμπόριο ναρκωτικών. Παιδί του μικτού γάμου ενός αιγυπτιώτη και μιας γαλλίδας, ο δημοσιογράφος και ομοφυλόφιλος, Χάτιμ Ρασίντ, παρουσιάζεται ως θύμα παραμέλησης της ιδιότυπης οικογένειας των γονιών του. Ο παντογνώστης αφηγητής, σκιαγραφώντας τον ψυχισμό του, υποπίπτει σε χαρακτηρισμούς, οι οποίοι για τη νοοτροπία του δυτικού αναγνώστη των τελευταίων δεκαετιών, θεωρούνται ξεπερασμένα κλισέ.
5. Ξεχωριστή μνεία αξίζει στον Τάχα, γιατί ο συγγραφέας επιφυλάσσει στον συγκεκριμένο ήρωα μια πολύ ξεχωριστή διαπραγμάτευση: χαρισματικό παιδί προερχόμενο από κατώτερη κοινωνική τάξη (είναι ο γιος του θυρωρού του Μεγάλου Γιακουμπιάν), υφίσταται τον κοινωνικό αποκλεισμό (δεν γίνεται δεκτός στη Σχολή της Αστυνομίας λόγω της λαϊκής του καταγωγής), προσεγγίζεται στο πανεπιστήμιο από τους *Αδελφούς Μουσουλμάνους* και όταν συλλαμβάνεται σε μία διαδήλωση, πέφτει θύμα σεξουαλικής κακοποίησης από τους διεφθαρμένους αστυνομικούς- μάλιστα ανάμεσα στους άλλους εξευτελισμούς που υπέστη, ήταν ο βιασμός του με δεμένα τα μάτια. Ο δρόμος για την ένταξή του στις τάξεις των φονταμενταλιστών ισλαμιστών έχει ανοίξει. Ο ήρωας ταπεινωμένος και εξοργισμένος είναι εύκολος στόχος για τους ηγέτες των τρομοκρατών του Ισλάμ. Μεταφέρεται σε στρατόπεδο εκπαίδευσης στη *τζιχάντ*, παντρεύεται τη χήρα ενός *μάρτυρα* και σκοτώνεται σε μια επιχείρηση αυτοκτονίας, τη στιγμή που αναγνωρίζει τον βιαστή και βασανιστή του.
6. Οι γυναικείες μορφές αποτελούν μια ειδική κατηγορία ηρώων στην ανδροκρατούμενη αιγυπτιακή κοινωνία που σκιαγραφεί το βιβλίο. Όλες εκπέμπουν υπερβάλλοντα αισθησιασμό και σεξουαλικότητα, χρησιμοποιώντας τα θέλγητρα τους για την πραγματοποίηση των βλέψεών τους. Έτσι οι προγαμιαίες σχέσεις, αν και

απαγορεύονται από τον θρησκευτικό νόμο, είναι η αποκλειστική οδός για την οικονομική τους εξασφάλιση. Η πολυγαμία, ή ο γάμος με άνδρες κατά πολύ γηραιότερους και η απόκτηση παιδιών είναι ο μόνος τρόπος για κοινωνική αποκατάσταση. Με αφορμή τις ηρωίδες του ο συγγραφέας σχολιάζει την αντίληψη των μουσουλμάνων για τις πνευματικές δυνατότητες των γυναικών και τη θέση τους στη δημόσια ζωή. Αποκορύφωμα της κριτικής, που ασκεί, είναι η δια της βίας έκτρωση που υπέστη η Σουάντ, η οποία ως δεύτερη-κρυφή σύζυγος του ηλικιωμένου χατζή Αζάμ παραβίασε τη συμφωνία μαζί του και έμεινε έγκυος, με στόχο να εξασφαλίσει τα προνόμια της μητέρας του νόμιμου διαδόχου.

7. Το επίτευγμα του Ασουάνι είναι ότι δεν υποπίπτει στην ευκολία να υιοθετήσει τα στερεότυπα, που Ανατολή και Δύση έχουν διαμορφώσει η μια για την άλλη. Η μυθιστορηματική διαπραγμάτευση δεν εμφανίζει τα πρόσωπα, όπως ο σείχης Μπιλάλ, ως καρικατούρες. Αντίθετα αναδεικνύει ανάγλυφα τους λόγους, για τους οποίους οι ιδεολογικοί ταγοί του ισλαμισμού βρίσκουν πρόσφορο έδαφος και στρέφουν την απελπισμένη νεολαία των χωρών τους στην τρομοκρατία. Αντίστοιχα φιγούρες, όπως ο Τάχα, με την πολλά υποσχόμενη προσωπικότητα, παρουσιάζονται με κατανόηση και γίνονται συμπαθείς.
8. Κι ενώ ο Τάχα γίνεται *μάρτυρας* πεθαίνοντας σε μια βομβιστική επίθεση, το μυθιστόρημα κλείνει με το γάμο του Ζάκι Μπέη με τη Μπουσάινα σε μια χολιγουντιανού τύπου γαμήλια δεξίωση. Έτσι ο εκπρόσωπος της παλιάς αριστοκρατίας του Καΐρου ενώνεται με την κατά πολύ νεότερη, λαϊκής καταγωγής, πρώτην κοπέλα του Τάχα και οι επιμέρους ιστορίες ολοκληρώνονται με το ευτυχές τέλος της ένωσης δύο κόσμων, τις διαφορές των οποίων υπερνικά η αγάπη.
9. Στην Αίγυπτο η πολιτική διαπλοκή συμβαδίζει με την οικονομική διαφθορά και τη συνεχή επίκληση στο όνομα του Θεού, ενώ η κατανάλωση του αλκοόλ, ο έρωτας, η δυτικού τύπου αμφίεση και η ομοφυλοφιλία θέτουν τους πολίτες της όχι απλώς στο περιθώριο, αλλά σε πραγματικό κίνδυνο. Όλα τα παραπάνω συμπλέκονται και χάρη στην κινηματογραφικού τύπου αφηγηματική τεχνική του ο συγγραφέας καταφέρνει, δια στόματος των ηρώων του, να εκθέσει τις αλληλοσυγκρουόμενες πολιτικές ιδέες, που συνυπάρχουν στη χώρα του. Έτσι ο Ζάκι Μπέη δηλώνει: “Ο Αμπντ-αλ -Νάσερ ήταν ο χειρότερος ηγέτης σε ολόκληρη την ιστορία της Αιγύπτου.... Δίδαξε τους Αιγύπτιους να είναι δειλοί, καιροσκόποι και υποκριτές... Η κατάρα της Αιγύπτου είναι η δικτατορία και η δικτατορία αναπόφευκτα οδηγεί στη φτώχεια, στη διαφθορά και στην αποτυχία σε όλους τους τομείς”. Ο Χάτιμ Ρασίντ συμπεραίνει: “η Αίγυπτος δεν είναι υπανάπτυκτη εξαιτίας της ομοφυλοφιλίας, αλλά εξαιτίας της διαφθοράς, της δικτατορίας και της κοινωνικής αδικίας...” Ο Καμάλ Αλ-Φούλι διατείνεται: “Οι Αιγύπτιοι είναι πλασμένοι από τον Θεό για να υποτάσσονται στην εξουσία μιας

κυβέρνησης... Υπάρχουν λαοί που ξεσηκώνονται και επαναστατούν, αλλά ο Αιγύπτιος πάντα έσκυβε το κεφάλι, για να φάει το ψωμί του... Ο αιγυπτιακός λαός είναι ο πιο χειραγωγίμος της Γης". Ο λόγος της ισλαμικής θεοκρατίας εκφέρεται από τον σείχη Σακίρ, ο οποίος σε μία συγκέντρωση φοιτητών δηλώνει: "... Δε θέλουμε το ισλαμικό έθνος μας ούτε σοσιαλιστικό ούτε δημοκρατικό. Το θέλουμε ισλαμικό-ισλαμικό. Θα παλέψουμε και θα δώσουμε τη ζωή μας και ό,τι πολύτιμο έχουμε για να ξαναγίνει η Αίγυπτος ισλαμική. Το Ισλάμ και η δημοκρατία είναι έννοιες αντίθετες και δεν μπορούν να συνυπάρξουν... Δημοκρατία σημαίνει ότι ο λαός κυβερνάται από το λαό. Το Ισλάμ γνωρίζει μόνο τους κανόνες του Θεού".

10. Κλείνοντας το βιβλίο ο ευρωπαίος αναγνώστης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η δημοκρατία δεν ανθεί παρά μόνο σε περιβάλλον πολιτικής και οικονομικής ισότητας, διαφάνειας και σεβασμού των θεσμών, προϋποθέσεις που δυστυχώς ακόμη δεν είναι αυτονόητες στα κράτη της Ανατολής.